

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อโครงการทำนบปลาประจำหมู่บ้าน อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่นี้ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ แนวคิดในการทำโครงการทำนบปลาประจำหมู่บ้านและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งได้แยกเป็นประเด็นดังนี้

1. แนวความคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ
2. แนวความคิดเกี่ยวกับโครงการทำนบปลาประจำหมู่บ้าน
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวความคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ

ความพึงพอใจ (Satisfaction) Porter และ Lawler (ค.ศ.1968) อ้างโดย บุญเติม , (ไม่ระบุปี : 64) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจว่า หมายถึงแนวความคิดหรือทัศนคติอย่างหนึ่งเป็นสภาวะรับรู้ภายในซึ่งเกิดจากความคาดหวังไว้ เมื่อทำงานชิ้นหนึ่งแล้วจะได้รับรางวัลอย่างไรอย่างหนึ่ง ถ้าได้รับตามที่คาดหวังความพึงพอใจก็จะเกิดขึ้น แต่ถ้ารางวัลนั้นต่ำกว่าที่คาดหวังไว้ก็จะทำให้เกิดความไม่พอใจ ส่วนนิคม (2529 : 11) กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นเรื่องของบุคคล เป็นความรู้สึกส่วนตัวของบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับ Good ในวัลยา (2533 : 10) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจว่าหมายถึง คุณภาพ ประสิทธิภาพ หรือระดับความพึงพอใจซึ่งเป็นผลจากความสนใจต่าง ๆ และทัศนคติของบุคคลที่มีต่องาน

ซูซีฟ (2522 : 108-109) กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นส่วนหนึ่งเจตคติซึ่งหมายถึงความรู้สึกน้ำใจที่คนเรามีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งอาจเป็นเหตุการณ์ บุคคล วัสดุ สิ่งของหรือสถานที่ โดยตอบสนองในรูปที่พึงพอใจหรือไม่พึงพอใจก็ได้ การที่บุคคลจะมีความพึงพอใจต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งต้องมีประสบการณ์ทางตรงหรือทางอ้อมต่อสิ่งนั้นมาก่อน ในขณะเดียวกัน Wolman ในเปล่งศรี (2526 : 23) พูดถึงความพึงพอใจไว้ว่า เป็นความรู้สึกพอใจในงานที่ทำและเต็มใจที่จะปฏิบัติงานนั้นให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร คนจะรู้สึกพอใจในงานที่ทำเมื่องานนั้นให้ผลประโยชน์ตอบแทนทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ ซึ่งสามารถสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของเขาได้

โดยสรุปความหมายของความพึงพอใจในการที่บุคคลจะประกอบกิจกรรมหรืองานต่าง ๆ นั้น บุคคลจะต้องมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมหรืองานนั้น ๆ จึงจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นมากด้วยและกิจกรรมนั้นจะต้องมีผลหรือประโยชน์ต่อบุคคลนั้น ๆ เช่นกัน

ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกหรือเจตคติของบุคคลที่มีต่องานที่ทำ เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการได้รับการตอบสนองความต้องการทั้งทางร่างกายและจิตใจ ส่วนความพึงพอใจจะมากหรือ

น้อยขึ้นอยู่กับความต้องการและสิ่งจูงใจต่าง ๆ ซึ่ง Barnard (ค.ศ.1959) อ้างโดย เกล็ดแก้ว (2528 : 16) ได้กล่าวถึงสิ่งจูงใจที่ใช้เป็นเครื่องกระตุ้นบุคคลให้เกิดความพึงพอใจในการทำงานไว้ดังนี้

1) สิ่งจูงใจที่เป็นวัตถุ (Material Inducement) ได้แก่ เงิน สิ่งของ หรือสภาวะทางกายที่ให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน และสิ่งจูงใจที่เป็นโอกาสของบุคคลซึ่งไม่ใช่วัตถุ (Personal Nonmaterial Opportunities) เช่น เกียรติภูมิ อำนาจ การใช้สิทธิพิเศษ

2) สภาพทางกายที่พึงปรารถนา (Desirable Physical Condition) คือสิ่งแวดล้อมในการทำงาน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญอันอาจก่อให้เกิดความสุขทางกายในการทำงาน ได้แก่ สถานที่ทำงาน เครื่องมือ สิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงาน

3) ผลประโยชน์ทางอุดมคติ (Ideal Benefactions) หมายถึงสมรรถภาพของหน่วยงานที่สนองความต้องการของบุคคลในด้านความภูมิใจที่แสดงฝีมือ การได้มีโอกาสช่วยเหลือครอบครัวตนเองและผู้อื่น รวมทั้งการได้แสดงความภักดีต่อหน่วยงาน

4) ความดึงดูดใจทางสังคม (Associational Attractiveness) คือความสัมพันธ์อันที่มิตรกับผู้ร่วมงาน อันจะทำให้เกิดความผูกพันและความพึงพอใจร่วมกับหน่วยงาน และสภาพของการอยู่ร่วมกัน ที่เป็นความพอใจของบุคคลในด้านสังคมหรือความมั่นคงในสังคม ซึ่งจะทำให้รู้สึกมีหลักประกันและมีความมั่นคงในการทำงาน

5) การปรับสภาพการทำงานให้เหมาะสมกับวิชาการและทัศนคติของบุคคล (Adaption or Conditions to Habitual Methods and Attitudes)

6) โอกาสที่จะมีส่วนร่วมในการทำงาน (Opportunity of Enlarged Participation) คือการเปิดโอกาสให้บุคคลากรรู้สึกมีส่วนร่วมในการทำงาน

Frederick Herzberg (ค.ศ.1959) อ้างโดย วัลยา (2533 : 16-18) ได้คิดค้นทฤษฎีการจูงใจในการทำงาน ซึ่งทฤษฎีนี้ชี้ให้เห็นถึงปัจจัย 2 ประการ ที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจและไม่พึงพอใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งปัจจัยทั้ง 2 คือ ปัจจัยจูงใจ (Motivation Factors) และปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factors) ซึ่งปัจจัยจูงใจนี้เป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวกับเนื้อหาของงาน ได้แก่ (1) ความสำเร็จของงาน (2) การได้รับความยอมรับนับถือ (3) ลักษณะของงาน (4) ความรับผิดชอบ (5) ความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน และปัจจัยค้ำจุนมีองค์ประกอบ ได้แก่ (1) เงินเดือน (2) โอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้าในอนาคต (3) ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา (4) ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา (5) ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน (6) ฐานะของอาชีพ (7) การปกครอง

บังคับบัญชา (8) นโยบายและการบริหารงาน (9) สภาพการทำงาน (10) ความเป็นอยู่ส่วนตัว (11) ความมั่นคงในการทำงาน

สมยศ (ค.ศ.1961) อ้างโดย อนันต์ (2534 : 18) ได้กล่าวถึงปัจจัยคำจูนว่า ไม่ใช่สิ่งจูงใจที่จะทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น แต่จะเป็นข้อกำหนดเบื้องต้นเพื่อป้องกันไม่ไห้คนไม่พอใจในงานที่ทำอยู่เท่านั้นเอง จากการศึกษาของ Herzberg พบว่า ปัจจัยคำจูนจะมีผลกระทบต่อความไม่พอใจในการทำงาน และปัจจัยจูงใจจะมีผลกระทบต่อความพอใจในการทำงาน กล่าวคือ ปัจจัยคำจูนย่อมเป็นสาเหตุที่ทำให้คนเกิดความไม่พอใจในงานที่ทำ เพราะปัจจัยคำจูนเป็นเพียงข้อกำหนดเพื่อป้องกันไม่ไห้คนไม่พอใจในงานที่ทำเท่านั้น ส่วนปัจจัยจูงใจไม่ได้เป็นสาเหตุที่ทำให้คนเกิดความไม่พอใจในงานที่ทำ แต่จะเป็นปัจจัยกระตุ้นให้คนพอใจในงานที่ทำ

การวัดความพึงพอใจ

การวัดความพึงพอใจนั้น บุญเรียง (2528 : 137) ได้เห็นทรรคนะเกี่ยวกับเรื่องที่ว่าทัศนคติหรือเจตคติเป็นนามธรรม เป็นการแสดงออกค่อนข้างลับซับซ้อน จึงเป็นการยากที่จะวัดทัศนคติได้โดยตรง แต่เราสามารถจะวัดทัศนคติได้โดยอ้อมโดยวัดความคิดเห็นของบุคคลเหล่านั้นแทน ฉะนั้น การวัดความพึงพอใจก็มีขอบเขตจำกัดด้วย อาจมีความคลาดเคลื่อนเกิดขึ้นถ้าบุคคลเหล่านั้นแสดงความคิดเห็นไม่ตรงกับความรู้สึกที่แท้จริง ซึ่งความคลาดเคลื่อนเหล่านี้ย่อมเกิดขึ้นได้เป็นธรรมดาของการวัดทั่ว ๆ ไป

2. แนวความคิดเกี่ยวกับโครงการทำนบปลาประจำหมู่บ้าน

กรมประมงได้ริเริ่ม "โครงการประมงหมู่บ้าน" เป็นโครงการที่จัดตั้งขึ้นภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (2525 - 2529) โดยมีหลักการดำเนินโครงการฯ คือ รัฐช่วยสนับสนุนในการสร้างปรับปรุง บำรุงแหล่งน้ำในชนบทห่างไกล ให้มีศักยภาพเหมาะสมต่อการเพิ่มผลผลิต โดยมีองค์กรท้องถิ่น อาทิเช่น ราษฎร ครู และนักเรียนร่วมกันดูแลรักษาและบริหารแหล่งน้ำ เพื่อให้แหล่งน้ำเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาการเกษตรแบบผสมผสาน เป็นแหล่งผลิตอาหารโปรตีนให้แก่หมู่บ้านชุมชนตลอดจนสนับสนุนจัดตั้งศูนย์ผลิตพันธุ์ปลาประจำหมู่บ้าน เพื่อให้ราษฎรผลิตพันธุ์สัตว์น้ำไว้บริโภคและจำหน่ายภายในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียง เพื่อให้ราษฎรสามารถพึ่งตนเองภายในท้องถิ่นและเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ราษฎรอีกทางหนึ่งด้วย รวมทั้งมีการให้บริการเครื่องจักรกล เพื่อขุดบ่อปลาให้เกษตรกรในราคาถูก เป็นการเพิ่มโอกาสให้เกษตรกรในชนบทห่างไกลมีป้อน้ำเพื่อใช้เลี้ยงปลา อนุโภค บริโภค และทำการเกษตรเป็นของตนเอง เป็นการกระจายแหล่งอาหารประเภทโปรตีนสู่ครัวเรือน โดยมีเจ้าหน้าที่ของกรมประมง และ

หน่วยราชการอื่นที่เกี่ยวข้อง ให้คำแนะนำทางด้านวิชาการ โดยให้ราษฎรมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนา เพื่อให้ราษฎรสามารถช่วยกันพัฒนาหมู่บ้านของตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดไป

ในปัจจุบันกรมประมง ได้ปรับแผนงานประมงหมู่บ้านให้สอดคล้องกับการพัฒนาชนบท ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กล่าวคือ สนับสนุนให้ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง เสริมสร้างศักยภาพของราษฎรทั้งด้านร่างกายและสติปัญญา มีสุขภาพ พลานามัย แข็งแรง มีความรู้ความสามารถ และทักษะในการประกอบอาชีพพัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมให้มีความมั่นคง และศักยภาพของราษฎรในท้องถิ่นเพื่อให้ผลผลิตที่มีประสิทธิภาพและเกิดการขยายผลสู่ราษฎรในหมู่บ้าน

โครงการประมงหมู่บ้านในจังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2525 - 2541

ตามที่กรมประมงได้เริ่มดำเนินการ โครงการประมงหมู่บ้านขึ้น ใน ปี พ.ศ.2525 ในห้วงระยะเวลานั้น ได้มีการจัดลำดับความสำคัญของพื้นที่ชนบท เพื่อการพัฒนาช่วยเหลือประชาชน โดยมีการกำหนดพื้นที่เป็นพื้นที่ยากจนขึ้นมาและใช้ดัชนีความจำเป็นพื้นฐานเป็นตัวชี้วัด ประกอบกับรัฐบาลในยุคนั้นได้มีโครงการ กสช. มีการจัดทำโครงการขุดลอกบึงและแหล่งน้ำ อันได้แก่ ลำคลอง หนองบึง ต่าง ๆ นโยบายการเพิ่มผลผลิตการประมง โดยเฉพาะเพิ่มผลผลิตปลาในแหล่งน้ำเพื่อชาวชนบทในเขตพื้นที่ยากจนจึงกำเนิดขึ้น โดยมีมุ่งหวังให้ราษฎรที่ยากไร้จะได้มีอาหารโปรตีนไว้บริโภค ซึ่งแนะนำให้ราษฎรร่วมกันรู้จักการบริหารแหล่งน้ำเพื่อการประมง ในรูปคณะกรรมการหมู่บ้าน ดูแล รักษา จัดการ แหล่งน้ำและพัฒนาประมงในรูปช่วยตนเอง ให้เกิดปลาเป็นอาหาร เกิดรายได้ไว้ใช้บริหารหมู่บ้านและให้ใช้แหล่งน้ำที่เกิดจากการใช้งบประมาณ กสช. ขุดลอกบึงและบึงเป็นประโยชน์ทางการประมง โดยมีกิจกรรมหลักในการดำเนินการ คือ ทำนบปลาประจำหมู่บ้านและเพิ่มผลผลิตการประมงในแหล่งน้ำกสช.

อีก 5 ปี ต่อมาเห็นว่าโครงการประมงหมู่บ้าน ดำเนินการให้ประโยชน์ต่อราษฎรที่ยากไร้เพียงอย่างเดียวจะไม่เพียงพอและเหมาะสมจึงได้จัดให้มีกิจกรรมดำเนินการเพิ่มขึ้นอีก คือ กิจกรรมประมงโรงเรียนซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะตอบสนองนโยบายรัฐ ในการที่จะให้เยาวชนที่ขาดแคลนอาหาร ขาดอาหารโปรตีนจะได้มีอาหารกลางวันบริโภค ครู นักเรียน ได้เรียนรู้และทำการเลี้ยงปลา ร่วมกัน จะมีผลผลิตปลาเป็นอาหารมีรายได้บางส่วนพัฒนาโรงเรียน ผู้ปกครองนักเรียนได้ดูรูปแบบการเลี้ยงปลา และนำไปใช้กับตนเองเป็นการพัฒนาขยายการเลี้ยงปลาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น มีกิจกรรมอื่น คือ การเพิ่มผลผลิตการประมงในแหล่งน้ำทั่วไป โดยได้เห็นแล้วว่าแหล่งน้ำขนาดเล็กเกิดขึ้นจากการขุดการสร้างของหน่วยงานต่าง ๆ จากกรมชลประทานจากสำนักงานรพช. จากกรม

พัฒนาที่ดิน ฯลฯ ซึ่งเป็นแหล่งน้ำที่มีศักยภาพเหมาะสม ต่อการเพิ่มผลผลิตทางการประมง เพียงแต่เข้าไปดำเนินการส่งเสริมให้ราษฎรในหมู่บ้าน ได้ร่วมมือกันบริหารแหล่งน้ำ เช่นเดียวกับรูปแบบของทำนบปลา ก็จะเป็นประโยชน์ต่อราษฎรที่อยู่บริเวณแหล่งน้ำจะได้มีอาหารปลาบริโภค มีรายได้จากการจัดการเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมของหมู่บ้าน จึงได้เกิดโครงการประมงหมู่บ้านดำเนินการในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ มาเป็นเวลา 16 ปีแล้ว

โครงการประมงหมู่บ้าน แบ่งเป็น 7 โครงการย่อย ดังนี้

1. โครงการจัดตั้งทำนบปลาประจำหมู่บ้าน
2. โครงการเพิ่มผลผลิตการประมงในแหล่งน้ำ
3. โครงการประมงโรงเรียน
4. โครงการประมงโรงเรียน (ตามพระราชดำริ)
5. โครงการจัดตั้งศูนย์ผลิตพันธุ์ปลาประจำหมู่บ้าน
6. โครงการเร่งรัดพัฒนาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ
7. โครงการอบรมโภชนาการปลา

โครงการทำนบปลาประจำหมู่บ้าน

หลักการและเหตุผล

กรมประมงได้เริ่มต้นดำเนินโครงการจัดตั้งทำนบปลาประจำหมู่บ้านและพัฒนาจากแนวความคิดในการก่อสร้างหรือปรับปรุงบูรณะแหล่งน้ำธรรมชาติขนาดเล็ก หรือพื้นที่ลุ่มตามชนบทที่ทุรกันดาร ให้เป็นแหล่งน้ำที่มีศักยภาพเพียงพอที่จะเพิ่มผลผลิตทางการประมงให้สูงขึ้น อีกทั้งผลักดันให้องค์กรชุมชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการดูแลรักษา บริหารแหล่งน้ำ ตลอดจนการจัดสรรผลประโยชน์ที่ได้จากการทำการประมงในแหล่งน้ำ และที่สำคัญก่อให้เกิดแหล่งอาหารประจำหมู่บ้าน โดยการให้แหล่งน้ำเป็นศูนย์กลางของการทำการเกษตรแบบผสมผสาน นอกจากนี้ยังให้คำแนะนำส่งเสริมให้ความรู้ด้านการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การอนุรักษ์ทรัพยากรประมงแก่องค์กร/ชุมชนและราษฎรบริเวณแหล่งน้ำ เพื่อให้ราษฎรนำมาใช้ในการพัฒนาแหล่งน้ำ ครอบครัวและชุมชนพร้อมทั้งสนับสนุนพันธุ์ปลาและวัสดุต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับการเลี้ยงปลา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ราษฎรในชนบทมีอาหารโปรตีนประเภทปลาบริโภคเพิ่มมากขึ้นและเกิดรายได้จากการจำหน่ายสัตว์น้ำมาใช้ในการพัฒนาหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง
2. เพื่อให้แหล่งน้ำเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาการเกษตรตามแนวทางการเกษตรแบบผสมผสาน
3. เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของราษฎรให้มีความรู้ความสามารถและทักษะในการประกอบอาชีพ สามารถปรับตัวให้ทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการปกครอง เกิดความสามัคคี เสริมสร้างงาน อุดมการณ์ ส่งเสริมให้รักถิ่นฐาน มีความเชื่อมั่นและศรัทธาในตัวเอง เป็นการพัฒนาองค์กรของเกษตรกรให้เข้มแข็ง ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาชุมชนและประเทศชาติสืบไป

วิธีการดำเนินการ

1. การคัดเลือกและเสนอพื้นที่

สำนักงานประมงจังหวัดดำเนินการคัดเลือกพื้นที่ภายใต้ความต้องการของราษฎร โดยพิจารณาสภาพความเหมาะสมและศักยภาพการผลิตสัตว์น้ำ โดยมีเงื่อนไขการคัดเลือกพื้นที่ ดังนี้

1.1 เงื่อนไขการคัดเลือกพื้นที่

- 1.1.1 เป็นหมู่บ้านเป้าหมายในเขตเร่งรัดพัฒนาอันดับที่ 1 หรือ 2 ตามบัญชีรายชื่อของศูนย์ประสานการพัฒนาชนบทแห่งชาติ
- 1.1.2 เป็นหมู่บ้านขนาดเล็กที่มีความกันดาร ขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคในฤดูแล้งและขาดแคลนอาหารโปรตีน
- 1.1.3 ลักษณะของหมู่บ้านอยู่รวมกันเป็นกลุ่มก้อน ไม่กระจัดกระจาย
- 1.1.4 เป็นหมู่บ้านที่มีแหล่งน้ำ หรือที่สาธารณประโยชน์ หรือที่ที่ราษฎรยินยอมยกให้ขนาด 10 – 100 ไร่ มีความเหมาะสมสำหรับปรับปรุงเป็นทำนบปลาประจำหมู่บ้าน
- 1.1.5 แหล่งน้ำควรอยู่ห่างจากหมู่บ้านไม่เกิน 500 เมตร เพื่อความสะดวกในการดูแลแหล่งน้ำ และสามารถเก็บกักน้ำได้อย่างน้อย 8 เดือน
- 1.1.6 ชนิดของดินต้องสามารถเก็บกักน้ำได้ ไม่มีสารพิษ หรือสารที่เป็นอันตรายต่อการเจริญเติบโตของปลา มีความเหมาะสมในการเลี้ยงปลา

1.2 การเสนอพื้นที่

เมื่อคัดเลือกพื้นที่ตามเงื่อนไขกิจกรรมฯ และตรวจสอบความเหมาะสมของพื้นที่ตามสภาพท้องถิ่น จึงดำเนินการเสนอพื้นที่ดังนี้

1.2.1 เสนอพื้นที่เป้าหมายพร้อมระบุรายละเอียดพื้นที่ตามขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด และกรอกข้อมูลตามแบบสอบถามแสดงสถานภาพของหมู่บ้าน ศักยภาพการผลิตสัตว์น้ำของแหล่งน้ำ และแผนผังแสดงพื้นที่ตั้งแหล่งน้ำแล้วนำเสนอกรมฯ

1.2.2 เมื่อพื้นที่ดำเนินการพิจารณาตามหลักเกณฑ์เบื้องต้นแล้ว สำนักงานประมงจังหวัดดำเนินการตรวจสอบความซ้ำซ้อนของพื้นที่กับหน่วยงานอื่น ๆ พร้อมตรวจสอบความถูกต้องของชื่อ สถานที่ตั้งของแหล่งน้ำและยืนยันความต้องการดำเนินงานกับโรงเรียนและราษฎรในท้องถิ่น

2. การก่อสร้าง

2.1 การสำรวจและออกแบบแหล่งน้ำ

กองวิศวกรรมประมงตรวจสอบความถูกต้องของชื่อ สถานที่ตั้งของแหล่งน้ำแล้วดำเนินการสำรวจสภาพความเหมาะสมของพื้นที่ และรังวัด เพื่อออกแบบปรับปรุงหรือขุดลอกตามความเหมาะสมของแหล่งน้ำ

2.2 การก่อสร้าง

1) กองวิศวกรรมประมงเสนอแบบแปลนและราคากลางเพื่อขออนุมัติเงินงบประมาณค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้างจากสำนักงบประมาณฯ ขณะเดียวกันส่วนกลางจัดส่งแบบแปลนและราคากลางให้ เพื่อดำเนินการจัดจ้างบริษัทดำเนินการก่อสร้างแหล่งน้ำต่อไป

2) สำนักงานประมงจังหวัดตรวจสอบแบบแปลนและรายละเอียดอีกครั้งก่อนดำเนินการจัดจ้าง

หมายเหตุ กรณีที่ต้องมีการแก้ไขแบบแปลนให้ดำเนินการ ดังนี้

1. ให้นายช่างโยธาจังหวัดทำการแก้ไขแบบแปลนให้เหมาะสม โดยไม่มีผลกระทบต่อราคาค่าก่อสร้าง และเสนอขออนุมัติแก้ไขแบบแปลนต่อกรมฯ ต่อไป

2. เสนอขอแก้ไขแบบแปลนต่อกรมฯ โดยตรง

3. สำนักงานประมงจังหวัดดำเนินการจัดจ้างตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 และแจ้งผลการจัดซื้อจัดจ้าง และผลการตรวจรับการก่อสร้างตลอดจนปัญหาอุปสรรคในการก่อสร้างให้แก่กองวิศวกรรมประมงต่อไป

3. การจัดตั้งและอบรมองค์กร

3.1 การจัดตั้งคณะกรรมการประจำแหล่งน้ำ

สำนักงานประมงจังหวัดประสานงานและดำเนินการจัดตั้ง คณะอนุกรรมการประมงหมู่บ้านประกอบด้วย ราษฎรในหมู่บ้าน จำนวน 10-15 นาย ที่ได้รับการแต่งตั้งโดยนายอำเภอ ดังนี้

ประธาน	1 นาย	รองประธาน	1 นาย
เหรัญญิก	1 นาย	กรรมการ	5-10 นาย
เลขานุการ	1 นาย		

หน้าที่และความรับผิดชอบ

-ร่วมวางแผนและปฏิบัติงานกับคณะทำงาน ตลอดจนประสานงานกับคณะทำงานและราษฎรในหมู่บ้าน ในการกำหนดกฎเกณฑ์และระเบียบการบริหารแหล่งน้ำ เพื่อบำรุงรักษาและบริหารแหล่งน้ำให้สามารถเพิ่มผลผลิตได้สูงสุด

-กระตุ้นให้เกิดการรวมตัวของราษฎร เพื่อร่วมกันพัฒนาและใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำให้เกิดประโยชน์อย่างต่อเนื่อง และช่วยกันในการพัฒนาท้องถิ่น

-บริหารรายได้ที่เกิดจากแหล่งน้ำตามกิจกรรมต่าง ๆ ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาแหล่งน้ำและหมู่บ้าน

คณะกรรมการฯ พ้นจากตำแหน่งด้วยเหตุผล ดังนี้

- ตาย
- ลาออก
- คณะกรรมการฯ มีมติให้พ้นจากตำแหน่ง โดยมติดังกล่าวต้องมีคะแนนเสียงไม่ต่ำกว่าสองในสามของจำนวนคณะกรรมการฯ ทั้งหมด
- นายอำเภอสั่งให้พ้นจากตำแหน่ง
- คณะกรรมการฯ อยู่ในตำแหน่งครบวาระ 3 ปี

การเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการฯ

เมื่อคณะกรรมการฯ พ้นจากตำแหน่ง ให้ราษฎรในหมู่บ้านเลือกตั้งผู้ที่จะดำรงตำแหน่งแทนแล้วเสนอนายอำเภอแต่งตั้งต่อไป

3.2 การอบรมคณะกรรมการ

1. การอบรมคณะกรรมการฯ ณ ศูนย์พัฒนาประมงน้ำจืด/สถานีประมงน้ำจืดหรือในเขตพื้นที่ดำเนินการตามความเหมาะสม เป็นเวลา 3 วัน เพื่อให้ทราบถึงหลักการดำเนินงานของกิจกรรมฯ การเลี้ยงปลาที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ การจัดทำสมุดทะเบียนประวัติแหล่งน้ำ การดูแลรักษาแหล่งน้ำ ตลอดจนการทำงานเป็นหมู่คณะ เพื่อร่วมกันวางแผนพัฒนาแหล่งน้ำและ

บริหารกองทุนประจำหมู่บ้าน ซึ่งเกิดจากการสะสมรายได้จากแหล่งน้ำให้เกิดประโยชน์อย่างต่อเนื่องต่อไป

2. การดูงาน คณะทำงานจัดอบรมมีหน้าที่วางแผนให้มีการนำคณะกรรมการไปดูงาน โดยนำคณะอนุกรรมการและเกษตรกรผู้สนใจไปทัศนศึกษาดูงานตามพื้นที่ดำเนินงานทำนบปลา ซึ่งเคยดำเนินการจนประสบผลสำเร็จภายในจังหวัด หรือพื้นที่จังหวัดใกล้เคียงระยะเวลา 1 วัน เพื่อให้เกษตรกรและคณะอนุกรรมการได้เห็นภาพ เกิดแนวคิด เกิดความสนใจ กลับมาพัฒนาดำเนินงานในพื้นที่แหล่งน้ำของตนเองให้ประสบผลสำเร็จต่อไป

3. การอบรม ราษฎรบริเวณแหล่งน้ำ จำนวน 30 คน ให้เข้าใจหลักการดำเนินงานของโครงการ มีความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์น้ำ ตลอดจนการดูแลรักษาและบริหารแหล่งน้ำเป็นเวลา 1 วัน อบรม ณ พื้นที่ดำเนินการ

4. การดำเนินงานในแหล่งน้ำ

คณะอนุกรรมการฯ ราษฎร และคณะทำงานร่วมกันดำเนินงานดังนี้

4.1 การเตรียมแหล่งน้ำ

แหล่งน้ำที่ก่อสร้างใหม่มีความอุดมสมบูรณ์ของอาหารธรรมชาติต่ำ สีนํ้าขุ่นหรือนํ้าอาจมีสภาพความเป็นกรด-ด่างสูง จึงควรมีการปรับสภาพนํ้าให้เหมาะสมโดยการใส่ปูนขาว ทำปุ๋ยหมัก ตลอดจนใส่ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยวิทยาศาสตร์ เป็นต้น เพื่อปรับสภาพนํ้าให้มีความเหมาะสมในการเลี้ยงปลา นอกจากนี้ควรปลูกหญ้า ต้นไม้ บริเวณคันบ่อเพื่อป้องกันการกัดเซาะ การพังทลายของดิน ตลอดจนการจัดทำและตรวจสอบระบบการปิดกั้นทางหนี้ออกของปลาในบ่อ และป้องกันการเข้ามาของศัตรูปลาจากธรรมชาติ

4.2 การเตรียมพันธุ์ปลา

สำนักงานประมงจังหวัดจัดทำแผนการปล่อยพันธุ์ปลาในแหล่งน้ำโดยกำหนดชนิดขนาด และอัตราปล่อยปลาตามหลักวิชาการ หากราษฎรมีความประสงค์พันธุ์ปลาชนิดอื่น ๆ ให้ดำเนินการได้ตามความเหมาะสม โดยขอคำแนะนำทางวิชาการจากสถานีประมง/ศูนย์พัฒนาประมงน้ำจืดที่รับผิดชอบ เมื่อจัดทำแผนเรียบร้อยแล้วให้แจ้งให้หน่วยสนับสนุน (สถานีประมง/ศูนย์พัฒนาการประมงน้ำจืด) ดำเนินการผลิตพันธุ์ปลาให้เป็นไปตามแผนฯ ต่อไป

พื้นที่จังหวัดใดไม่มีหน่วยงานสนับสนุน (ไม่มีสถานี/ศูนย์พัฒนาประมงน้ำจืด) ให้สำนักงานประมงจังหวัดจัดทำแผนการปล่อยปลา แล้วดำเนินการจัดซื้อพันธุ์ปลาเพื่อปล่อยแหล่งน้ำให้ทันตามเวลาที่กำหนดไว้ในแผนฯ

4.3 การปล่อยพันธุ์ปลา

คณะอนุกรรมการฯ และราษฎรร่วมกันปล่อยปลา โดยคณะทำงานเป็นผู้ดำเนินการจัดหาพันธุ์ปลากินพืช เช่น ปลานิล ปลาดุก ปลาเทโพ ปลาอีตด ปลาไน เป็นต้น ขนาด 3-5 ซม. ประมาณ 5,000 ตัว/ไร่ ซึ่งมีคณะอนุกรรมการฯ เป็นผู้รับปลา และดำเนินการปล่อยปลาร่วมกัน

4.4 การเพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำ

คณะทำงานให้คำแนะนำและกระตุ้นให้คณะอนุกรรมการฯ และราษฎร ร่วมกันดูแลรักษาแหล่งน้ำ กำจัดวัชพืช จัดตั้งเวรยามและผู้รับผิดชอบในการใส่ปุ๋ย ให้อาหารสมทบ เช่น รำ ปลาผง ข้าว เศษผัก เป็นต้น กำจัดศัตรูปลา และป้องกันการลักขโมยปลา

4.5 การจับปลา

หลังจากปล่อยปลาไปแล้วประมาณ 6-8 เดือน ปลาจะโตได้ขนาดที่จะบริโภคได้ คณะอนุกรรมการฯ และราษฎรร่วมปรึกษา และกำหนดวิธีการจับปลา ตามความเหมาะสมของแหล่งน้ำ เช่น

กรณีที่ 1 : แบบจับปีละครั้ง

แหล่งน้ำที่มีน้ำน้อยในฤดูแล้งและขนาดแหล่งน้ำไม่ใหญ่มาก หรือในหมู่บ้านมีแหล่งน้ำอื่นๆ ซึ่งราษฎรสามารถหาปลาบริโภคได้ อาจใช้วิธีห้ามจับปลาในแหล่งน้ำตลอดปี จนกระทั่งปลาโตได้ขนาด คณะอนุกรรมการฯ จะร่วมประชุมให้เปิดจับปลา และกำหนดวิธีการขายแบบขายบัตรจับปลา

กรณีที่ 2 : แบบทยอยจับ

แหล่งน้ำที่มีน้ำตลอดปี มีการดูแลและให้อาหารสมทบสม่ำเสมอ คณะอนุกรรมการฯ และราษฎรควรร่วมทยอยจับปลาซึ่งโตได้ขนาดด้วย อวน แห ซ้าย พร้อมทั้งปล่อยทดแทนเป็นระยะตามสัดส่วนปลาที่จับขึ้นมา

กรณีที่ 3 : แบบผสมผสาน

ในแหล่งน้ำขนาดใหญ่ ถ้าราษฎรมีความจำเป็นต้องจับปลาเพื่อการยังชีพและหารายได้ให้แก่มูลนิธิ อาจดำเนินการแบ่งเขตแหล่งน้ำให้จับปลาได้บางบริเวณแต่ต้องกำหนดชนิดเครื่องมือ เช่น เบ็ด สวิง สะดุ้ง เป็นต้น ห้ามใช้ แห อวน ซ้าย ฯลฯ และเมื่อถึงฤดูแล้งจึงเปิดจับปลาทั้งแหล่งน้ำโดยการขายบัตรจับปลา

4.6 กิจกรรมต่อเนื่อง

เพื่อใช้แหล่งน้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุดและยั่งยืน คณะทำงานต้องกระตุ้นให้คณะอนุกรรมการฯ และราษฎรเห็นความสำคัญในการใช้แหล่งน้ำเป็นจุดเริ่มต้น หรือศูนย์รวมของการ

พัฒนาการเกษตรแบบผสมผสาน โดยมุ่งเน้นทั้งด้านการเกษตรและปศุสัตว์ เพื่อให้เป็นแหล่งผลิตอาหารประจำหมู่บ้าน โดยสอดคล้องกับสภาพพื้นที่และวัฒนธรรมของหมู่บ้าน

4.7 การบันทึกข้อมูล

คณะทำงานกระตุ้นให้คณะอนุกรรมการฯ บันทึกข้อมูลการดำเนินงาน ผลการปล่อยปลา จับปลา การจัดสรรรายได้ ปัญหาการดำเนินงานในสมุดทะเบียนประวัติแหล่งน้ำประจำหมู่บ้าน โดยคณะทำงานเป็นผู้ให้คำแนะนำ และติดตามผลการบันทึกข้อมูลอย่างต่อเนื่อง เพื่อสามารถทราบถึงสถานภาพของแหล่งน้ำ ทั้งนี้จะได้ให้คำแนะนำและหาแนวทางแก้ไขปัญหาให้แก่คณะอนุกรรมการฯ ได้ทันท่วงที

5. การประเมินผลการดำเนินงาน

เมื่อสิ้นปีงบประมาณจะมีการจัดประชุมเพื่อประเมินผลการดำเนินงานโดยคณะกรรมการหรือราษฎรบริเวณแหล่งน้ำ เจ้าหน้าที่กรมประมงทั้งสองกลางและส่วนภูมิภาค เพื่อสรุปผลการดำเนินงานว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ หากมีปัญหาหรืออุปสรรคใด ๆ จะได้ร่วมกันตกลงแก้ไขปัญหาและหาแนวทางปรับปรุงการดำเนินงานต่อไป

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กรรณิกา (2527) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ พบว่าประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในแบบต่าง ๆ คือ การเข้าร่วมประชุม การร่วมออกแรง การร่วมออกเงิน และร่วมออกวัสดุ อุปกรณ์ การร่วมเป็นผู้นำ การร่วมเป็นคณะกรรมการ การร่วมเป็นผู้ชักชวน และการร่วมเป็นผู้ริเริ่มโดยมีส่วนร่วมในการประชุมมากที่สุด รองลงมาคือ ร่วมออกแรง และร่วมเป็นผู้ชักชวน

ฉอาน (2526) สรุปปัจจัยทางเศรษฐกิจต่อการเข้าร่วมของประชาชนในโครงการสร้างงานในชนบทพบว่า สถานภาพทางเศรษฐกิจไม่ใช่ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนแต่มีผลต่อปริมาณการเข้ามามีส่วนร่วม สถานภาพทางสังคม เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน คือผู้นำท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมมากกว่าประชาชนธรรมดาทั่วไป ความแตกต่างเรื่องเพศ เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนคือเพศชาย เข้ามามีส่วนร่วมมากกว่าเพศหญิง

นเร (2532 : 9) ได้ศึกษาผลการพัฒนาตามวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานโครงการอาสาพัฒนาป้องกันตนเองของหมู่บ้าน กอ.รมน. ภาค 1 2 3 และ 4 เกี่ยวกับความพึงพอใจต่อการพัฒนาหมู่บ้าน โดยมีตัวแปรที่ใช้วัดความพึงพอใจในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ สังคม สาธารณูปโภค การเมือง การปกครอง และด้านสาธารณสุข แล้วนำผลของความพึงพอใจในทุก

ด้านมาตรฐานรวมเป็นความพึงพอใจต่อการพัฒนาหมู่บ้าน และ Markley ในเบญจฯ และ สารณี (2530 : 9-10) ที่ได้คิดเครื่องชี้วัดในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของมนุษย์(Quality of Life) เพื่อให้กลุ่มบุคคลที่ยากจน ขาดแคลนโอกาสในการพัฒนา และมีความพึงพอใจในการพัฒนาเพื่อให้สามารถช่วยเหลือตนเองและสังคมได้ โดยมีเครื่องชี้วัด 6 กลุ่มด้วยกันคือ (ก) ด้านเศรษฐกิจ (ข) สังคม (ค) การเมือง (ง) สภาพแวดล้อมทางกายภาพ (จ) สาธารณสุข

นัยนา (2529) ได้ศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของผู้จัดการสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดภาคเหนือของประเทศไทย พบว่า วุฒิการศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของผู้จัดการสหกรณ์

ประทับใจ (2538 : 16) ได้ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานส่งเสริมปศุสัตว์ของสัตวแพทย์อำเภอในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยพบว่าระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในด้านการพัฒนาสุขภาพสัตว์ การปรับปรุงอาหารและพืชอาหารสัตว์ของสัตวแพทย์อำเภอมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง

วัลลภา (2532) ได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบริการสาธารณะด้านการรักษาความสะอาดของกรุงเทพมหานคร ได้มีการกำหนดสมมติฐาน 4 ข้อ คือ

1. ปัจจัยด้านภูมิหลังทางสังคม และเศรษฐกิจของประชาชนมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจ
2. ปัจจัยด้านลักษณะทางสถานที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจ
3. ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของกรุงเทพฯ มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจ
4. ปัจจัยด้านทัศนคติของประชาชนที่มีผลต่อพฤติกรรมการร้องเรียน มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจ

ในส่วนที่เป็นการวัดตัวแปรตาม เป็นการวัดความพึงพอใจใน 4 มิติ คือ

1. การเก็บขยะมูลฝอยจากอาคารบ้านเรือน
2. การกวาดถนน ตรอกซอย โดยแรงงานคน
3. การตั้งถังรองรับขยะมูลฝอย
4. การรักษาความสะอาด

ไศภิชญ์ (2534) ได้ศึกษาเรื่องความพึงพอใจในการปฏิบัติงานส่งเสริมปศุสัตว์ของปศุสัตว์อำเภอในภาคใต้ พบว่า อายุของปศุสัตว์อำเภอมีความสัมพันธ์ในทางบวกในการปฏิบัติงานปรับปรุงอาหารและพืชอาหารสัตว์

สาโรจรัตน์ (2531) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือน ในกิจกรรมกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน บ้านวังหาร ตำบลวังหาร อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ฐานะทางเศรษฐกิจ การได้รับข่าวสาร การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ และการเป็นผู้นำท้องถิ่น มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน

สุจินต์ (2527) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาหมู่บ้าน : ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านชนะเลิศการประกวดหมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัด นครสวรรค์ ประจำปี พ.ศ.2527 พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมได้แก่ ตำแหน่งทางสังคม การรู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญต่อหมู่บ้าน การมีความกระตือรือร้นที่เข้าร่วมกิจกรรม ความต้องการเกียรติ การได้รับการชักชวนจากกรรมการหมู่บ้านหรือเพื่อนบ้าน นายอำเภอ และพัฒนากรอำเภอ มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาหมู่บ้าน

สุภารัตน์ (2540 : 17) ได้ศึกษาถึงความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อโครงการส่งเสริมการปลูกมะเขือเทศแบบมีสัญญาผูกพันในจังหวัดลำปาง พบว่า ระดับความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อโครงการส่งเสริมการปลูกมะเขือเทศแบบมีสัญญาผูกพันในจังหวัดลำปาง มีความพึงพอใจมากที่สุดในระดับความสะดวกในการขอรับใบน้ำหนักรจากบริษัทและประเด็นที่มีความพึงพอใจน้อยที่สุดคือความพึงพอใจในการบริการตรวจเยี่ยมแปลงมะเขือเทศของเจ้าหน้าที่บริษัท

ผลจากการศึกษางานวิจัยดังกล่าวพบว่า มีตัวแปรต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัย เรื่องความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อโครงการทำนบปลาประจำหมู่บ้านอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ นับว่าเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยเป็นอย่างมาก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำมาเป็นแนวทางในการวิจัยในครั้งนี้